

Domnievame sa, že tento výskum zachytil reálnu komunikáciu v bežnej rodine a prispel k hlbšiemu poznaniu zákonitostí rodinných vzťahov a zvláštností spolunažívania z hľadiska komunikačných funkcií a foriem národného jazyka najmenej sociálnej skupiny. Dúfame, že práca povzbudí záujem slovenskej jazykovedy o problematiku komunikácie v súkromnej komunikačnej sfére, ktorej dosiaľ nie je venovaná dostatočná pozornosť.

Ukážka analýzy komunikačnej udalosti

Dialóg

- 1/O₁ ste to POhnojili s tym↑že tam ste zdvihli↑toto↑so štuplikom↓□
 2/L₁ KTO pohnojil↑?!kto↑?!ta TOTA co šedzi za TEBU↓□
 3/O₂ dobre↓dobre↓
 4/L₂ =i PETER↓□
 5/O₃ JA som pohnojil↓□
 6/L₃ a ja↑
 7/O₄ ×VY už hľadace viňikoch↑ja↑DAJCE mi POKOJ↓□
 8/L₄ tak NEhovor že SCE TO POHNOJILI↓!
 9/O₅ =SCE TO POHNOJILI↓! VY↑OKREM MNE↓!□
 10/L₅ ta ja vystupujem z toho auta!
 11/A₁ dobre↓ja som to pohnojila↓□ja sa priznávam↓□ (so smiechom)
 12/L₆ A KTO↑?!
 13/O₆ =teraz vystupime a ce budzeme bic↓□
 14/L₇ keľo ši kilometre na nim nabehala↑?□
 15/M₁ ta nezlocice teraz↑kus pokuj↑bo↑
 16/L₈ =hej↑? kus pokuj↓! JA v TYM MOTORU iba ftedy šedzim ked dagdzi treba isc abo daco treba isc po vodu abo po jabľučka↓
 17/M₂ ×ale šak neber to na seba↑nikto nehovori že to TY↓
 18/L₉ ×ta ja to budzem brac na seba bo ja to neberem že by dakto mne toto rozprával↓□
 19/M₃ STUJ↓! bo tu↑
 20/L₁₀ =ŠE NABURAJCE TERAZ↓!□
 21/M₄ nezna pre dziru zastavic↓□
 22/L₁₁ ja ne na takym motoru chodzim↑ne na takym dzvere zatvaram↓□

Použitie znaky:

- ↑↓ — intonačný priebeh (stúpavý a klesavý)
 □ — pauza
 KTO — zdôraznenie
 ? — otázka
 ! — zvolanie, rozkaz

- " — okamžité nadviazanie na predchádzajúcu repliku
 X — skok do reči

Osoby:

- O muž, 48 rokov, inžinier, vysokoškolské vzdelanie, prešovský región
 M žena, 44 rokov, projektantka, stredoškolské vzdelanie, prešovský región
 L muž, 23 rokov, robotník, stredoškolské vzdelanie, prešovský región
 A žena, 22 rokov, študentka poslucháčka FF UPJŠ, prešovský región
 O a M sú manželia, L a A sú ich deti.

Prostredie: osobné auto počas jazdy

Miesto: obec Fintice pri Prešove

Čas: november 1993

Charakteristika stratégie

Rozhovor predstavuje konflikt, ktorý vytvárajú O a L. Komunikant O obviňuje L, že poškodil dvere auta nešetným zaobchádzaním. L sa urazí, začne namietaa a útočiť na A. Komunikantky M a A sa snažia upokojiť L a odstrániť konflikt, ktorý rozptyľuje pozornosť vodiča O. Nakoniec sa im to podarí. Dialóg je teda zaujímavý najmä pre svoje psychologické zvláštnosti. Zdá sa, že tie majú v danom dialógu aj najväčší vplyv na celý priebeh komunikácie.

Charakteristika komunikačných funkcií (porov. tabuľku 1)

Dialóg sa vyznačuje vysokou mierou vnútornej súdržnosti, ktorá sa prejavuje nadväzovaním jednotlivých replík komunikantov aj pomocou citácie niekoľkých výrazov, opakujúcich sa vo výpovediach (napr. slovo *pohnojiť*). V rozhovore sa prejavuje snaha partnerov stlmiť konflikt a dosiahnuť konsenzus.

Náhle striedanie foriem národného jazyka v reči komunikantov sa vyskytlo v prípade komunikanta O. Vo svojich replikách 1/O₁, 3/O₂, 5/O₃ reaguje pokojne a používa štandardnú formu. Náhla zmena emócií smerom k zápornému pólu (podráždenie, rozčúlenie), ktoré sprevádzajú repliky 7/O₄, 9/O₅ sa prejavuje výberom a formuláciou jazykových prostriedkov na úrovni nárečia. Zvolacia veta, apoziopéza, redukovaná výpoveď, antikadencia sú typickými znakmi vzrušenej, emocionálne nasýtenej komunikácie.

V prípade ostatných komunikantov sa o striedaní foriem národného jazyka nemôžeme vysloviť pre krátkosť dialógu a neprítomnosť príslušných zmien v ich replikách.

Komunikantka A s jednou replikou v dialógu používa spisovnú formu. Osoby L a M používajú nárečie v kombinácii so subštandardnými prvkami.